

Stefan Jaworski

APELACJE CYWILNE I KARNE

69 wzorów pism z omówieniami

6. wydanie

APELACJE
CYWILNE I KARNE

Stefan Jaworski

APELACJE CYWILNE I KARNE

69 wzorów pism z omówieniami

6. wydanie

Wydawnictwo C.H.BECK
Warszawa 2018

Redakcja: Kamila Turczyńska

Projekt okładki: Kajetan Pasztuła

Korekta: Iwona Gajdul

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2018**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Identia
Druk i oprawa: Pozkał, Sp. z o.o.

ISBN 978-83-812-8465-3

ISBN e-book 978-83-812-8466-0

Spis treści

Wstęp	IX
Wykaz skrótów	XI
Część I. Apelacje cywilne	1
Omówienie apelacji cywilnych	3
Przegląd orzecznictwa do apelacji cywilnych	11
1. Naruszenie dóbr osobistych osoby prawnej, naruszenie prawa materialnego i błąd w ustaleniach faktycznych	21
2. Umowa o dzieło, naruszenie prawa procesowego i materialnego	26
3. Umowa o dzieło, naruszenie prawa procesowego, materialnego i sprzeczność istotnych ustaleń sądu z zebranych materiałem dowodowym	30
4. Ochrona dóbr osobistych osoby fizycznej, błąd w ustaleniach faktycznych	34
5. Naruszenie dóbr osobistych osoby fizycznej, błąd w ustaleniach faktycznych	37
6. Rękojmia za wady, błąd w ustaleniach faktycznych	40
7. Umowa zlecenia, błąd w ustaleniach faktycznych	44
8. Rękojmia za wady, błąd w ustaleniach faktycznych	47
9. Sprawa o zapłatę, sprzeczność ustaleń sądu z zebranych materiałem dowodowym	51
10. Sprawa o rentę, naruszenie prawa procesowego (art. 233 KPC)	55
11. Sprawa o zapłatę, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku	58
12. Sprawa o zapłatę, naruszenie przepisów prawa procesowego, przedawnienie	61
13. Rękojmia i odpowiedzialność odszkodowawcza, sprzeczność istotnych ustaleń z zebranych materiałem dowodowym	65
14. Sprawa o zapłatę z prawa pracy, naruszenie prawa procesowego i materialnego	69
15. Sprawa o zapłatę, naruszenie prawa procesowego	72
16. Odpowiedzialność majątkiem wspólnym, naruszenie prawa materialnego i procesowego	76
17. Sprawa o zapłatę, naruszenie prawa procesowego	80
18. Błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie prawa procesowego	84
19. Sprawa o zapłatę z tytułu robót budowlanych, błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie prawa procesowego	89
20. Rozwód, błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie prawa materialnego i procesowego	93
21. Sprawa o ustalenie, naruszenie prawa materialnego i procesowego	98
22. Sprawa z prawa pracy, naruszenie prawa materialnego	102
23. Sprawa o ustalenie z prawa pracy, błąd w ustaleniach faktycznych	105
24. Rękojmia za wady, naruszenie prawa procesowego	108

25. Sprawa o zapłatę, naruszenie prawa procesowego	112
26. Sprawa o zapłatę, błąd w ustaleniach faktycznych	116
27. Zniesienie wspólności z datą wsteczną, naruszenie prawa materialnego	120
28. Podział majątku dorobkowego, naruszenie prawa procesowego, sprzeczność ustaleń z zebrany materiał dowodowy	124
29. Sprawa o zapłatę, naruszenie prawa procesowego	128
30. Sprawa o zadośćuczynienie, naruszenie prawa materialnego	133
31. Sprawa o zapłatę, błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie prawa procesowego	136
32. Wstąpienie w stosunek najmu, błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie prawa materialnego	140
33. Ochrona dóbr osobistych, naruszenie prawa materialnego, procesowego, sprzeczność ustaleń z zebrany materiał dowodowy	144
34. Pozbawienie praw rodzicielskich, alimenty, błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie prawa procesowego	149
35. Sprawa o ustalenie warunków umowy o pracę, naruszenie prawa materialnego	153
36. Sprawa o zapłatę, zapis na sąd polubowny, naruszenie prawa procesowego, błąd w ustaleniach faktycznych	157
37. Sprawa o zapłatę, uznanie nieprawidłowe, naruszenie prawa materialnego	161
38. Sprawa o zapłatę, nieważność postępowania, naruszenie prawa procesowego	164
39. Stwierdzenie nabycia spadku, naruszenie prawa materialnego	167
40. Zwrot nieruchomości warszawskiej, naruszenie prawa materialnego i procesowego	170
41. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, naruszenie prawa procesowego	174
42. Wadliwa wycena szkody (grunty warszawskie)	178
Część II. Apelacje karne	183
Wprowadzenie do apelacji karnych	185
Przegląd orzecznictwa do apelacji karnych	195
43. Wypadek drogowy, błąd w ustaleniach faktycznych	201
44. Pobicie ze skutkiem śmiertelnym, obraza prawa procesowego, błąd w ustaleniach faktycznych	204
45. Fałszerstwo dokumentu, obraza przepisów prawa materialnego	209
46. Ukrycie dokumentów, błąd w ustaleniach faktycznych	212
47. Łapownictwo, obraza prawa procesowego, błąd w ustaleniach faktycznych	215
48. Naruszenie nietykalności funkcjonariusza Policji, obraza prawa procesowego	221
49. Pobicie, obraza przepisów prawa materialnego	224
50. Wypadek drogowy, błąd w ustaleniach faktycznych	227
51. Rozbój, obraza przepisów prawa procesowego	230
52. Kara łączna, błąd w ustaleniach faktycznych	234
53. Wypadek drogowy, błąd w ustaleniach faktycznych	237
54. Swoboda oceny dowodów, naruszenie prawa procesowego, rażąca surowość kary	239
55. Łapówka, błąd w ustaleniach faktycznych, obraza prawa procesowego	243
56. Fałszerstwo, rażąca niewspółmierność kary	247
57. Pobicie, naruszenie prawa procesowego, błąd w ustaleniach faktycznych	250
58. Pobicie, błąd w ustaleniach faktycznych	253
59. Rozbój, obraza przepisów postępowania, błąd w ustaleniach faktycznych	256

60. Paserstwo umyślne, błąd w ustaleniach faktycznych, obraza prawa procesowego	259
61. Zniesławienie (kontratyp), obraza prawa materialnego	263
62. Warunkowe zawieszenie kary pozbawienia wolności, obraza prawa materialnego	266
63. Zgwałcenie, obraza prawa procesowego	269
64. Ujawnienie informacji poufnej, błąd w ustaleniach faktycznych	272
65. Obecność oskarżonego na rozprawie, obraza prawa procesowego	276
66. Obrona obligatoryjna, obraza prawa procesowego	279
67. Obowiązek odczytania protokołów zeznań, obraza prawa procesowego	282
68. Zmiana kwalifikacji prawnej	285
69. Pobicie, obraza prawa procesowego	288
Część III. Akty prawne	293
Ustawa z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.)	295
Ustawa z 23.6.1973 r. o opłatach w sprawach karnych (t.j. Dz.U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223 ze zm.)	327
Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 21.3.2016 r. w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. poz. 408)	331
Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1714 ze zm.)	335
Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. poz. 1715 ze zm.)	345
Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.) (wyciąg)	355
Ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1904) (wyciąg)	361
Indeks rzeczowy	369

Wstęp

Niniejsze opracowanie przeznaczone jest dla absolwentów wydziałów prawa, którzy w toku swojej edukacji prawniczej nie mieli możliwości zetknięcia się z praktycznymi problemami przy sporządzaniu apelacji cywilnych i karnych. Autor przyjął założenie, że potencjalny Czytelnik posiada niezbędną wiedzę teoretyczną z zakresu postępowań apelacyjnych, dlatego też zostały pominięte założenia doktrynalne i spory teoretyczne, dotyczące postępowań odwoławczych oraz bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych w tym przedmiocie. Co do rozważań teoretycznych i orzecznictwa sądów, należy odwołać się do wielu opracowań w tym temacie autorstwa wybitnych teoretyków i praktyków.

Opracowanie nie aspiruje do rangi podręcznika akademickiego, nie jest też głosem w rozważaniach teoretyczno-praktycznych. Na podstawie niniejszej pracy Czytelnik ma przyswoić sobie niezbędną, praktyczną wiedzę służącą prawidłowemu sporządzaniu apelacji, tak aby były one maksymalnie czytelne dla głównego ich adresata, czyli sądu. Chodzi o wyeksponowanie m.in. takich zagadnień, jak: prawidłowe konstruowanie zarzutów i wniosków apelacyjnych, struktura uzasadnienia, używany język, układ graficzny apelacji. Zarówno proces karny, jak i cywilny jest sztuką argumentacji, co się wiąże z przekonującym przedstawianiem stanowisk stron, tak aby prezentowany pogląd był jasny, zrozumiały i wiarygodny. Uwagi te dotyczą również apelacji. Jednakże problem jest bardziej skomplikowany, jeśli chodzi o argumentację i przedstawianie poglądów w apelacji. Chodzi o to, że apelacja jest składana w wyniku przegranego procesu przed sądem I instancji. Jest to oczywiście niekorzystna sytuacja procesowa dla strony skarżącej, jednakże nie jest to sytuacja bez wyjścia, gdyż stronie niezadowolonej z wyroku sądu I instancji przysługuje środek odwoławczy. Składając apelację, strona wdraża tryb kontroli instancyjnej. Apelacja jest bardzo często okazją do ostatniego przedstawienia swojej argumentacji w kontekście wyroku zaskarżonego. Jest to sposobność do wskazania uchybień, jakie popełnił sąd I instancji wydając wyrok. Bez wątplenia podłoże teoretyczne i znajomość orzecznictwa sądów są niezbędne do prawidłowego sporządzenia apelacji. Jednakże samo podłoże teoretyczne jest niewystarczające. Dopiero połączenie wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie sporządzania apelacji da pożądaną efekt w postaci poprawnie sporządzonej apelacji. W istocie opracowanie to jest praktycznym przewodnikiem adepta sztuki prawniczej pozwalającym rozwiązywać problemy towarzyszące sporządzaniu apelacji cywilnych i karnych. Jest sprawą niepodlegającą dyskusji, że początkujący prawnik nie ma wypracowanego własnego modelu sporządzania tego rodzaju pism procesowych. Jest on wypracowywany latami poprzez podpatrywanie patrona i innych adwokatów, radców prawnych, prokuratorów. Niezbędne jest również obserwowanie sędziów w ich codziennej pracy, a szczególnie istotnym

doświadczeniem jest sporządzanie uzasadnień wyroków pod ich okiem, gdyż przecież to do sędziów będą docelowo trafiały apelacje. Dopiero na podstawie tych obserwacji i sporządzania projektów apelacji czy wyroków można sobie wyrabiać własny styl. Temu celowi ma być pomocne również niniejsze opracowanie.

Stefan Jaworski

Warszawa, grudzień 2017

Wykaz skrótów

1. Akty prawa krajowego

KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2204)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1904)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
KWU	ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1007 ze zm.)
PrAut	ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Legalis	System Informacji Prawnej Wydawnictwa C.H. Beck
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OwSG	Orzecznictwo w Sprawach Gospodarczych
Pal.	Palestra
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
Rej.	Rejent
Wok.	Wokanda

3. Inne skrótóy

art.	artykuł
ds.	do spraw
m.in.	między innymi

m.st.	miasto stołeczne
n.	następny/a/e
np.	na przykład
Nr	numer
orz.	orzeczenie
ost.	ostatni/a/e
pkt	punkt
post.	postanowienie
poz.	pozycja
RP	Rzeczpospolita Polska
s.	strona
SKO	Samorządowe Kolegium Odwoławcze
t.j.	tekst jednolity
tzw.	tak zwany/a/e
uchw.	uchwała
ust.	ustęp
w zw.	w związku
wg	według
wyr.	wyrok
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianami
zł	złoty
zob.	zobacz

Część I.
Apelacje cywilne

Omówienie apelacji cywilnych

1. **Uprawnione do złożenia apelacji cywilnej** są następujące podmioty: strony, współuczestnicy sporu (materialni lub formalni), uczestnicy postępowania w postępowaniu nieprocesowym, interwenienci uboczni, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, organizacje pozarządowe w sprawach o:

- 1) roszczenia alimentacyjne,
- 2) ochronę konsumentów,
- 3) ochronę środowiska,
- 4) ochronę praw własności przemysłowej,
- 5) ochronę równości i niedyskryminacji, przez bezpodstawne bezpośrednie lub pośrednie zróżnicowanie praw i obowiązków obywateli.,
- 6) roszczenia wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej – w sporach między przedsiębiorcami.

Apelację w sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy ma prawo składać inspektor pracy, natomiast **w sprawach o ochronę interesów konsumentów** apelację ma prawo złożyć powiatowy lub miejski rzecznik konsumentów.

W odróżnieniu od apelacji karnej składający apelację cywilną nie musi mieć **gravamen**, czyli nie musi legitymować się interesem prawnym w zaskarżeniu (zob. jednak uchw. SN (7) z 15.5.2014 r., III CZP 88/13, Legalis, w której SN uznał, że pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka). Kolejną różnicą apelacji cywilnej w porównaniu z karną jest niemożliwość zaskarżenia uzasadnienia wyroku. Jak pamiętamy, skarżący w apelacji karnej może skarżyć rozstrzygnięcia i ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom i w konsekwencji ma prawo zaskarżyć samo uzasadnienie. Przykładowo chodzi o sytuację, gdy sąd karny ustalił, że pokrzywdzony przyczynił się do popełnienia przestępstwa. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące apelacji takiej możliwości nie przewidują. Jej brak wynika z założenia, że jeśli strona uzyskała wyrok zgodny z jej żądaniem, to nie ma prawa żądania zmiany lub uchylenia takiego wyroku.

2. Konsekwencje **niezłożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie wyroku albo postanowienia** w postępowaniu nieprocesowym (w dalszej części wyrok będzie również oznaczał postanowienie) wraz z uzasadnieniem są zupełnie inne w apelacji cywilnej niż w apelacji karnej. Na gruncie Kodeksu postępowania karnego niezłożenie wniosku o sporządzenie wyroku wraz z uzasadnieniem i jego doręczenie powoduje co do zasady utratę prawa do

złożenia apelacji. Problem ten jest zupełnie inaczej uregulowany w Kodeksie postępowania cywilnego. Niezłożenie wniosku o sporządzenie i doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem nie powoduje utraty prawa do wniesienia apelacji. W tym przypadku apelację można złożyć w terminie 21 dni od daty ogłoszenia sentencji wyroku. Tego rodzaju możliwość wynika z treści art. 369 § 2 KPC, który stanowi, że jeśli strona nie zażądała doręczenia uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, to termin do wniesienia apelacji rozpoczyna bieg od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia. W postępowaniu nieprocesowym termin ten biegnie od daty ogłoszenia postanowienia, wówczas gdy uczestnik zrzekł się doręczenia postanowienia z uzasadnieniem – art. 519 KPC. Jak nietrudno zauważyć, uregulowanie w Kodeksie postępowania cywilnego jest znacznie bardziej liberalne od tego z Kodeksu postępowania karnego. Jedyną niedogodnością jest sporządzanie apelacji bez znajomości motywów pisemnych, na jakich oparł swój wyrok sąd I instancji. Wprawdzie sąd po złożeniu apelacji ma obowiązek sporządzenia uzasadnienia orzeczenia na piśmie w terminie 14 dni, ale nie zmienia to znacznego utrudnienia w sporządzaniu apelacji bez znajomości jego pisemnego uzasadnienia. Bez wątpienia jest to poważna niedogodność i szczególnie w sprawach zawiłych może doprowadzić do błędnego sformułowania apelacji. Wyjściem z tej sytuacji może być bazowanie na ustnych motywach orzeczenia, jakie podaje sąd po ogłoszeniu jego sentencji. Wprawdzie zazwyczaj sądy podają ustne uzasadnienie wyroku, jednakże odbywa się to w dużym skrócie i hasłowo, co może doprowadzić do przeinaczeń i ogólnikowego sporządzenia zarzutów apelacji. Można podjąć próbę swoistego „doszlifowania” apelacji w zakresie jej uzasadnienia, po uzyskaniu pisemnych motywów wyroku, ale trzeba się liczyć z tym, że nie spotka się to z uznaniem sądu odwoławczego i argumentacja ta, jako spóźniona, nie będzie uwzględniona. Z pewnością nie wchodzi w grę zmiana lub uzupełnienie zarzutów apelacyjnych. Nie trzeba wyjaśniać, że tego rodzaju praktyka, z punktu widzenia staranności zawodowej profesjonalnego pełnomocnika, jest nie do zaakceptowania. Reasumując, termin do wniesienia apelacji cywilnej wynosi 14 dni od daty doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem albo 21 dni od daty ogłoszenia orzeczenia, jeśli z jakichś względów nie złożono wniosku o sporządzenie i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem.

3. Sporządzając apelację cywilną należy mieć na uwadze spełnienie wielu wymagań formalnych przewidzianych dla tego rodzaju pisma. Przede wszystkim **apelacja powinna czynić zadość wymaganiom ogólnym przewidzianym dla każdego pisma procesowego**. Oznacza to, że należy oznaczyć sąd, do którego kierowana jest apelacja, i określić, za pośrednictwem jakiego sądu jest on składana – jest nim zawsze sąd, który wydał skarżony wyrok. Należy oznaczyć rodzaj pisma, czyli wskazać, że jest to apelacja, i dokładnie opisać, od jakiego wyroku. **Opisanie wyroku** oznacza dokładne podanie sądu, który go wydał, datę i sygnaturę akt, pod jaką była prowadzona sprawa w I instancji. Nie należy bagatelizować prawidłowego oznaczenia wyroku, jaki ma być zaskarżony. Prawidłowe oznaczenie wyroku ma na celu zidentyfikowanie przez sekretariat sądu sprawy, w której jest składana apelacja. Spełniając wymagania Kodeksu postępowania cywilnego stawiane apelacji, **należy podać, czy zaskarża się wyrok w całości czy też w części**. Jeśli w części, to należy dokładnie podać, w jakiej. Sytuacja z pozoru wydaje się być prosta. Jeśli chodzi o wyroki w rodzaju: „oddala powództwo w całości”, to rzeczywiście oznaczenie, czy wyrok zaskarżony jest w całości czy

też w części, jest stosunkowo proste. Natomiast bardzo często zdarzają się wyroki o skomplikowanej sentencji, w których sąd część roszczenia zasądza, część oddala oraz nakazuje np. wydanie, usunięcie czegoś. Ponadto w sprawach o roszczenia pieniężne, w szczególności powtarzające się, należy zwrócić uwagę na to, od jakich dat sąd określił naliczanie odsetek. Sprawa nie jest bagatelna, gdyż w przypadku odsetek ustawowych mówimy o oprocentowaniu, jakiego nie daje żaden bank, i mogą w grę wchodzić znaczne kwoty. Należy dokładnie sprawdzić, jakie było żądanie pozwu odnośnie do odsetek i jak je potraktował sąd w wyroku. Jeśli odmiennie, należy zbadać dlaczego i na jakiej podstawie. **Prawidłowe sprawdzenie naliczenia odsetek** w wyroku pozwoli uniknąć kłopotliwej sytuacji, gdy sąd prawidłowo zasądzi kwotę roszczenia głównego, ale błędnie określi wysokość odsetek. Chodzi o uniknięcie sytuacji, gdzie zostanie zaskarżony wyrok w całości, w którym tylko wysokość zasądzonych odsetek będzie kwestionowana. Można się wówczas narazić na zarzut ze strony sądu niedopuszczalności apelacji od orzeczenia zgodnego z żądaniem pozwu. Komplikacja jest jeszcze większa w sprawach o ochronę dóbr osobistych, w sprawach o ustalenie kontaktów z dzieckiem. O ile w sprawach o zapłatę można wykonać proste działanie arytmetyczne, o tyle w sprawach niemajątkowych jest kwestią ocenną, czy zobowiązanie do złożenia przeproszenia czy też ustalenie takich a nie innych kontaktów z dzieckiem w istocie zaspokaja roszczenie powoda.

Błędne oznaczenie np. sygnatury akt lub sądu, za pośrednictwem którego jest składana apelacja, spowoduje dodatkowe kłopoty w postaci wezwania apelującego do uzupełnienia braków apelacji. W przypadku nieusunięcia braków we wskazanym terminie, sąd odrzuci taką apelację, co będzie skutkowało uprawomocnienie niekorzystnego wyroku.

Niezwykle istotnym elementem apelacji cywilnej w sprawach o roszczenia majątkowe jest **wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia**. Wartością przedmiotu zaskarżenia jest tylko i wyłącznie ten element wyroku, z którym się nie zgodzono. W związku z tym nie zawsze jest to kwota określona w pozwie. Z wartością przedmiotu zaskarżenia związana jest wysokość opłaty sądowej od apelacji. Należy pamiętać, że opłatę należy wnieść razem z apelacją. Brak opłaty spowoduje odrzucenie apelacji. Błędne oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia będzie przyczyną wezwania sądu do wskazania właściwej i spowoduje niepotrzebną dyskusję między sądem a pełnomocnikiem, co nie służy klientowi. Klient przychodząc do profesjonalisty oczekuje sprawnego i fachowego prowadzenia sprawy. Oczywiście nie chodzi tu o jej wynik, ale o uniknięcie niepotrzebnych proceduralnych dysput na linii sąd–pełnomocnik.

Kolejnym elementem formalnym apelacji jest **prawidłowe sporządzenie zarzutów**. Zarzuty są wskazaniem konkretnych uchybień sądu I instancji. Kodeks postępowania cywilnego, odmiennie od Kodeksu postępowania karnego, nie wskazuje katalogu zarzutów. Wobec tego możliwe jest wskazanie każdej wady postępowania przed sądem I instancji. Jednakże zwyczajowo przyjęło się rozróżniać następujące rodzaje zarzutów: naruszenie prawa materialnego, procesowego i błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę rozstrzygnięcia lub też sprzeczność ustaleń sądu z zebrany materiałem dowodowym, niewyjaśnienie całości okoliczności sprawy. Nie dotyczy to nieważności postępowania, gdzie katalog zarzutów jest zdefiniowany i zamknięty – art. 379 KPC.

Podobnie jak w apelacji karnej, **naruszenie prawa materialnego** jest dość rzadko spotykanym uchybieniem sądu. Należy przypomnieć, że jest to błąd w subsumcji danej normy prawnej do stanu faktycznego. Tok rozumowania sądu jest następujący: najpierw ustala stan faktyczny i do tego podciąga odpowiednią normę prawną. Zatem naruszenie prawa materialnego oznacza przypisanie niewłaściwej normy prawnej do – zawsze – prawidłowo ustalonego stanu faktycznego. Czyli przykładowo naruszeniem prawa materialnego będzie prawidłowe ustalenie, że strony zawarły umowę sprzedaży, i do tak ustalonego stanu faktycznego zastosowanie przepisów o umowie dzierżawy. Naruszeniem prawa materialnego może być ponadto zastosowanie normy prawnej już nieobowiązującej albo jeszcze nieobowiązującej. Bardzo częstym błędem jest formułowanie zarzutu naruszenia prawa materialnego w sposób następujący: błąd w ustaleniach faktycznych polegający na... i tutaj jest wskazanie błędu i następnie podanie, że gdyby sąd ustalił prawidłowo stan faktyczny, to zastosowałby właściwą normę prawną. Tak sformułowany zarzut odnosi się do błędu w ustaleniach faktycznych, a nie do naruszenia prawa materialnego. Taki zarzut jest niejasny i zmusza sąd odwoławczy do wykonania zupełnie niepotrzebnej pracy polegającej na odgadnięciu rzeczywistej intencji autora apelacji. Nie jest rolą sądu snucie domysłów co do intencji autora apelacji. Sąd ma otrzymać od profesjonalnego pełnomocnika poważny materiał do rozważań. Rolą sądu jest orzekanie o sprawie, a nie domyslanie się, jaki zarzut stawia wyrokowi profesjonalny pełnomocnik. Należy takich sytuacji unikać, gdyż odwracają one uwagę sądu od realnego problemu. Z pewnością nie jest rzeczywistym problemem godnym rozpatrywania przez sąd odwoławczy ewidentny błąd profesjonalisty.

Naruszenie prawa procesowego zachodzi wówczas, gdy sąd I instancji postępował niezgodnie z normami Kodeksu postępowania cywilnego. Chodzi o naruszenie norm nakazujących sądowi określone zachowanie lub też zakazujące jakiegoś zachowania. Nie zawsze dotyczy to norm dyskrejonalnych. Dobrym przykładem jest zarzut wadliwego sporządzenia uzasadnienia wyroku – art. 328 § 2 KPC. Wskazany przepis jest normą gwarancyjną i wskazuje, jakie elementy powinno zawierać uzasadnienie wyroku. Celem tego przepisu jest umożliwienie stronie prześledzenia toku rozumowania sądu I instancji i kontroli instancyjnej. Brak któregośkolwiek składnika uzasadnienia tam wskazanego powoduje, że wyrok będzie uchylony i sprawa będzie ponownie rozpatrywana. Natomiast kwestia, że sąd nie dopuścił wszystkich zgłoszonych przez stronę dowodów, jest, w świetle art. 227 KPC, wyłącznie ocenna. Sąd nie ma obowiązku dopuszczenia wszystkich dowodów, a dopuszcza tylko te, które mają udowodnić fakty mające znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. W takim razie autor apelacji zmuszony jest w tej sytuacji wykazać, jakie fakty chciał udowodniać i że mają one istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Wobec dużej ocenności tych kryteriów zadanie dla autora apelacji jest bardzo trudne. Dość częstym zarzutem jest naruszenie art. 233 § 1 KPC. Zarzut ten jest stawiany zbyt pochopnie i bez należytego uzasadnienia. Aby postawić taki zarzut, należy wykazać kompleksowo błędy sądu. Są nimi błędy logicznego rozumowania sądu I instancji i kiedy swobodna ocena dowodów przekształciła się w dowolną, a wszystko to w odniesieniu do wszechstronnego rozważenia całego materiału dowodowego. Nie jest to proste wyzwanie dla profesjonalisty przygotowującego apelację.

Błąd w ustaleniach faktycznych zachodzi wówczas, gdy mamy do czynienia z ewidentną sprzecznością ustaleń i przykładowo polega ona na przyjęciu przez sąd, że strony zawarły

umowę, podczas gdy stron nie łączył żaden stosunek umowny. Czyli jest to wadliwe ustalenie faktów przez sąd. Dla prawidłowego zrozumienia tego zarzutu należy wyjaśnić strukturę uzasadnienia wyroku sądu. W uzasadnieniu wyroku sąd najpierw referuje sprawę, czyli opisuje czego żądał powód, oraz jaka była reakcja pozwanego na tak sformułowane żądanie. Następnie sąd wskazuje, jakie przeprowadził dowody, po czym referuje, jakie poczynił ustalenia w zakresie stanu faktycznego. Jeśli zatem stawiamy zarzut błędu w ustaleniach faktycznych lub sprzecznych ustaleń sądu z zebrany materiał dowodowy, to właśnie chodzi o tę część uzasadnienia wyroku. Zarzut ten polega na wadliwych ustaleniach stanu faktycznego w porównaniu do przeprowadzonych dowodów. Czyli chodzi o sytuację, gdy ustalenie sądu w zakresie stanu faktycznego jest nie do pogodzenia z przeprowadzonymi dowodami.

Niewyjaśnienie wszystkich okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w istocie będzie się pokrywać z zarzutem naruszenia prawa procesowego, mianowicie art. 227 KPC.

Przy formułowaniu zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego należy unikać zwrotu „między innymi”. Chodzi o sytuację, gdy formułujemy zarzut naruszenia prawa, wskazując konkretną normę prawną poprzedzając ją zwrotem „między innymi”. Taki zarzut nic nie oznacza poza tym, że wskazujemy konkretną normę prawną. Zwrot „między innymi” nie umożliwi późniejszego uzupełnienia apelacji poprzez wskazanie kolejnych przepisów prawa, które miałyby być naruszone. Innymi słowy – nie jest to furtka do rozszerzania apelacji.

Prawidłowo sformułowany zarzut apelacji powinien wskazywać nie tylko konkretne uchybienie, ale również, jaki stan – prawidłowy zdaniem autora apelacji – powinien zaistnieć. Tytułem przykładu należy podać, że błędnie sformułowany zarzut to: „zarzucam naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 556 KC, poprzez jego niezastosowanie”. Z tego zarzutu nie wynika, dlaczego ten artykuł nie został zastosowany. Natomiast prawidłowo sformułowany zarzut powinien brzmieć: „zarzucam naruszenie art. 556 KC poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy sąd prawidłowo ustalił, że strony łączyła umowa sprzedaży i błędnie zastosował przepis art. 637 KC dotyczący rękojmi za wady dzieła”. Tak sformułowany zarzut od razu informuje sąd o istocie problemu. Takie postawienie zarzutu jest jak najbardziej pożądane z punktu widzenia sztuki prezentacji argumentów. Argumentować należy w sposób przejrzysty logiczny i wewnętrznie spójny.

W apelacji **możliwe jest powołanie nowych faktów i dowodów**. Jednakże należy pamiętać, że powołując tę podstawę należy wykazać, dlaczego nie było możliwe powołanie tych faktów i dowodów w postępowaniu przed sądem I instancji. Samo powołanie bez uzasadnienia będzie chybionym zarzutem i nie spotka się z uznaniem sądu.

Osobnym zarzutem apelacyjnym może również być **nierozpoznanie przez sąd I instancji istoty sprawy** – art. 386 § 4 KPC. Wprawdzie Kodeks postępowania cywilnego nie wskazuje, jakie zarzuty może podnieść skarżący – poza art. 379 i art. 505⁹ § 1¹ – jednakże wniosek taki można wyprowadzić z treści art. 386 § 4 KPC. Artykuł ten przewiduje możliwość uchylenia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wówczas,